

zgodovino, potem je ta zgodovina zato, da se iz nje tudi kaj naučimo, potegnemo kakšen nauk. Toda če je dogodek prerasel v simbol, kot je v Berginčevem primeru, potem sta tak dogodek in njegov jubilej kulturna dediščina naroda in planinske organizacije.

Narod, ki ni pogledal v sleherni kotiček svoje dežele, tudi v Triglavsko steno, ni vreden svoje domovine. Ivan Berginc je bil domnevno prvi, ki je izpolnil to narodno dolžnost.

Kaj nam tak jubilej pomeni danes?

Triglav in njegova planinska dediščina pripadata narodu. Triglava narodu ne more in ne sme vzeti ne politika, ne reklama, ne hotelirstvo, ne rekorderji in virtuozi. Triglav ne more in ne sme postati panó različnim samoreklamnim prireditvam. Tisti, ki hoče iz Triglava delati cirkus, ostane sam cirkuški klovn.

Zato Triglava ni mogoče jemati drugače kot le s kulturnozgodovinske in narodne strani. Da je Triglav tudi oseben, je le zato, ker je zdaj fizično dostopen. Tudi v tem pa je socialnost njegovega simbola.

Triglav je oseben tudi zato, ker ga vsakdo občuti kot strahopetnež ali heroj. Najbolj Triglav odkriva vsakdo sam, zato trdim in bom trdil, da je Triglav gora z obrazom, v katerem lahko vsakdo vidi samega sebe. Ker je Triglavsko pohodništvo seštevka vseh triglavskih romarjev, je Triglav gora z obrazom naroda.

Kugy, nemški poet Julijskih Alp, se je nekoč izrazil takole: »Triglav ni gora, Triglav je kraljestvo.« Ne morem si kaj, da k tej romantiki ne bi s slovenske strani dodal: Triglav je simbol in vezilo domovine. Zato Triglav ne sme biti le za pogumne ljudi. Razumimo ga raje enako, kot ga je pisatelj Janez Mencinger, ki je zapisal, da »na Triglav hodim še danes in bom vedno hodil na krilih nebeške fantazije«.

Samo tako lahko hodi na Triglav vsak zaprisežen ljubitelj narave. Samo tako bomo še ohranili Zlatorogovo kraljestvo in bog-nedaj, da bi moral kdaj Zlatorog stresti svojo jezo nad ljudmi, nad narodom, ki je po Cankarju poselil danes še, a vedno manj »nebesa pod Triglavom«.

NANGA PARBAT (8125 m) JE SPREJEL NAŠO ALPINISTKO

DRUGA SLOVENKA NA OSEMTISOČAKU

MARJAN RAZTRESN

Marija Frantar, vrhunska slovenska alpinistka iz Ljubljane, je postavila nov slovenski ženski višinski alpinistični rekord: 31. julija letos je (skupaj z Jožetom Rozmanom iz Tržiča) stopila na vrh 8125 metrov visoke gore Nanga Parbat v pakistanskem delu Himalaje. Bila sta edina tako uspešna alpinista iz 19-članske slovenske meddruštvene odprave, ki je pod vodstvom Mariborčana Toneta Golnarja konec junija odšla na pot, postavila 3. julija na višini 3560 metrov pod južno steno gore bazni tabor in nato julija postavila na gori tri višinske tabore (5100, 6100, 7100 metrov). Dne 24. julija so iz baznega tabora odšli proti vrhu gore Frantarjeva, Rozman in Robi Držan iz Ljubljane ter na višini 7500 metrov postavili še četrti višinski tabor. Držan se je počutil slabo in je sestopil, druga dva pa sta v šotorčku en dan čakala na izboljšanje vremena, 29. julija pa sta se začela od tod vzpenjati po severni strani grebena. Dvakrat sta biva-kirala, 31. julija okoli petih popoldne po lokalnem času pa sta bila na vrhu. Šele 2. julija sta se vrnila v bazni tabor.

ZAKAJ PRAVZAPRAV PLEZATI?

— Kdo je Marija Frantar, ki je kot druga Jugoslovanka (Slovenka) stopila na vrh kakšnega osemtisočaka?

Stara je 34 let, je učiteljica zemljepisa in zgodovine, zaposlena je kot referentka pri Chemo v Ljubljani, je poročena in mati hčerke Marjetke, stare deset let, »ki že malo poplezava«, kot pravi njena mama. Marija Frantar je članica alpinističnega odseka Rašica, pleza že 15 let in je opravila približno 600 vzponov, v zadnjih desetih letih pa je bila na več odpravah v tuje gore: leta 1979 v južnem Pamirju, kjer je med drugim opravila prvi ženski vzpon na 6974 metrov visoki Pik Revolucije, leta 1982 kot vodja ženske odprave čez severno steno 7495 metrov visokega Pika Komunizma, ko je vseh sedem članic odprave prišlo na vrh gore, leta 1985 v Tien Šanu, leta 1987 kot vodja ženske odprave po jugozahodnem grebenu Južne Anapurne, letos pozimi pa je opravila prvi jugoslovanski ženski zimski vzpon čez severno steno Eigerja (o čemer je Marija Frantar podrobno pisala v Planinskem vestniku). Poleg tega je imela ta čas ogromno zahtevnih zimskih vzponov in težavnih skalnih smeri.

— Kako lahko poročena in zaposlena ženska in mati še najde toliko časa za plezanje in za priprave na vrhunske dosežke?

»Včasih je težko,« pravi Marija Frantar, »toda če si človek vzame čas, si organizira delo in ima voljo, je mogoče vse opraviti.«

Zmagovalka Nange Parbata v baznem taboru pod to goro

— In če se zdi, da je mogoče opraviti to in ono — ali hčerka Marjetka kdaj očita svoji mami, ker je ni doma, pri njej?

»V glavnem ne, čeprav se je že zgodilo, da mi je malo poočitala,« pravi naša sogovornica. »Vendar zdaj začenja razumeti, kaj pomeni imeti uspeh in že zna to ceniti. Posebno čisto zadnji čas pa poskuša to nekako izkoriščati; včasih se rada malo potepa, ko išče družbo, in mi potem pravi, ko se jezim nanjo, zakaj jaz lahko hodim okrog, ona pa da ne bi smela. Drugačnih očitkov pa ni.«

— Zakaj pravzaprav plezate, — sprašujemo Marijo Frantar, — ko je to objektivno nevaren šport? In zakaj se ukvarjate s tem športom, ko imate doma nekoga, zaradi katerega pravzaprav morate živeti?

»Vse to vem,« odgovarja Marija, »vendar nikoli ne rinem z glavo skozi zid. Toda brez plezanja tudi ne morem živeti; mislim, da je to del mojega življenja, da se za to splača živeti, da bi bilo življenje brez plezanja prazno, životarjenje iz dneva v dan, kot živi večina ljudi. Seveda pa se ne morem braniti, če bi mi očitali, da plezam izključno zaradi sebe, ker je alpinizem pač egoističen šport. Res je, da mi ni nikoli, odkar plezam, prišlo na misel, da bi nehala, niti potem, ko se je rodila hčerka, čeprav so bili vsi prepričani, da bom takrat nehala. V podzavesti vem, da

so v alpinizmu take in drugačne objektivne nevarnosti, vendar vedno zaupam vase; tudi kadar gre plezat mož, si mislim, da se mu ne more nič zgoditi; toda če bi se vendarle kaj zgodilo, vem, da bi bil to zame velikanski šok.«

PLEZANJE V SKRAJNOST

— Ženske se ukvarjajo z vsemi športi, vključno z boksom in rokoborbo, pa seveda tudi z alpinizmom. Do katere stopnje ali mere je alpinizem po vašem mnenju še primeren za ženske, kolikor seveda to kot ženska lahko objektivno ocenite?

»Gore so gore in tehnične težave so iste za ženske kot za moške. Kot so zmogljivosti različnih moških različne, so različne tudi zmogljivosti žensk — in kolikor pač kdo zmore, toliko zmore. Vendar po mojem mnenju alpinizma ni mogoče primerjati z boksom, ki zame ni estetski šport. Če še tako velike napore ženska zmore, jih pač zmore — in to velja tudi za športno plezanje.«

— Vrhunski alpinizem in plezanje v izjemnih višinah pa tudi že ni več prav estetski šport.

»Se strinjam, to je že mazohizem. To je velikanski napor, brez katerega ni uspeha. Kdor hoče zdaj biti vrhunski, se mora lotiti tudi tega. To pa hočem biti tudi jaz — ali pa bi vsaj rada bila: ne zaradi slave, ampak zato, ker mi je to všeč. S takšnih tur, kjer človek veliko dá od sebe, prideš v dolino kar nekako prerojen, sprejemaš vse dobro in pozabiš, da je svet hudoben — potem pa seveda spet padeš v vso to vsakodnevno zmešnjavo. V začetku pa si zelo vesel, da si sploh prišel nazaj.«

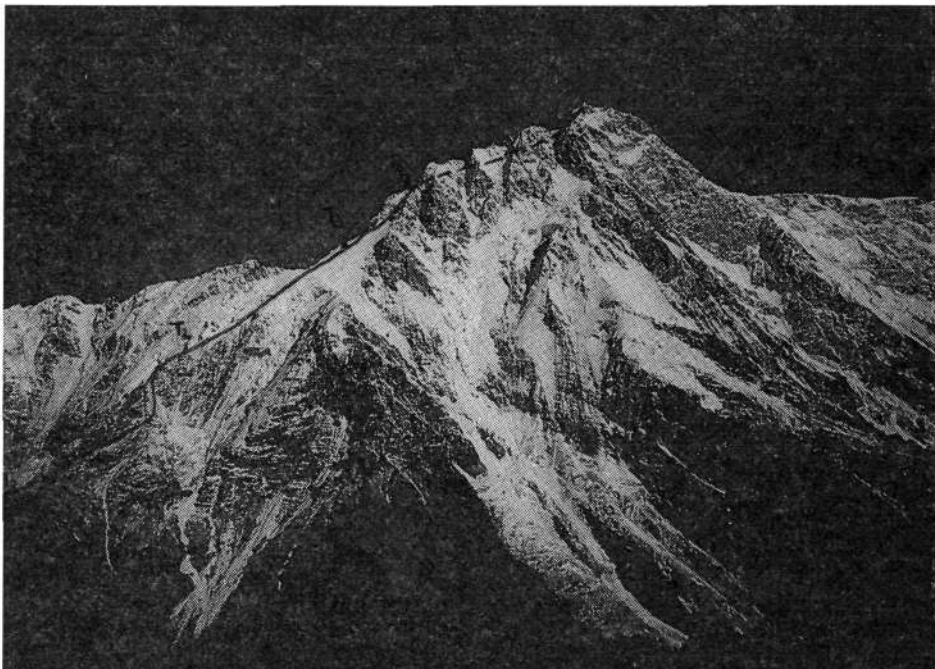
— Ali ste se odločili, da se boste ukvarjali z vsemi plezalskimi dejavnostmi ali pa plezali predvsem v najvišjih gorah?

»Z vsemi alpinistično plezalskimi dejavnostmi se hočem ukvarjati, čeprav psihično nekako nisem najbolje pripravljena na športno plezanje — ali pa sem preveč klasično vzgojena in nekako nazadnjaška. Pa tudi premalo časa imam, da bi vsak dan trenirala prosto plezanje, zato mi takšno plezanje ne uspeva najbolje. Na zimskih vzponih in v visokih hribih pa sem spoznala, da sem kar dobro psihično pripravljena, da zmorem tisto, kar sem se namenila narediti.«

KLASIČNO IN ŠPORTNO PLEZANJE

— Prosto plezanje je šport in ima s klasičnim alpinizmom komajda kaj skupnega. Se strinjate s tem?

»Mislim, da alpinizem ni nekaj privzdignjenega in vzvišenega, je pa prav gotovo doživetje — in šport tudi.«

Nanga Parbat in smer, po kateri sta plezala Fran-
tarjeva in Rozman

— Starejši alpinisti so prepričani, da je alpinizem tudi nekakšna filozofija.

»O tem ne razmišljam preveč. Včasih je morda bila, strinjam pa se s tistimi starejšimi alpinisti, ki pravijo, da je alpinizem način življenja. Toda kdor hoče biti zdaj vrhunski alpinist, mora veliko trenirati, veliko žrtvovati in tvegati, medtem ko je športno plezanje čisti šport, tekma. Plezalec je soplezalca tekmeč, alpinist pa je soplezalca prijatelj, za katerega se boji enako kot zase.«

— Kaj imata torej še skupnega alpinizem in športno plezanje?

»Športna miselnost je povsod enaka — biti hitrejši, boljši, višji ali splezati težje smeri, medtem ko človeka, ki se ukvarjata z eno od obeh dejavnosti, bistveno različno gledata na svoje udejstvovanje. Klasični alpinizem je mnogo bolj mazohističen kot športno plezanje, kjer je vse skupaj mnogo preprosteje, medtem ko je treba pri klasičnem alpinizmu delati veliko bolj z glavo — in treba je vedeti veliko stvari, katerih pri športnem plezanju ni treba poznati; pri športnem plezanju pride bolj do izraza telo in nekoliko manj glava, pri klasičnem alpinizmu pa je treba pogosto znati presoditi sto stvari.«

— Kaj pa tisti, ki se ukvarjajo tako s športnim plezanjem kot z alpinizmom?

»Zame je športno plezanje trening, da zmorem težje alpinistično smeri ali da jih

lažje splezam, medtem ko tekmovala verjetno nikoli ne bom, ker bi bila zame prevelika psihična obremenitev nastop pred publiko.«

— Ali ni tudi nekakšno tekmovalanje, ko greste, na primer, na Nanga Parbat?

»Da, je, vendar tam nimam neposrednega tekmečca in nihče te ne gleda, če pa te že kdo, te s strahom, kako se bo vse skupaj izšlo, medtem ko na športni tekmi vsi čakajo, ali boš padel ali ne.«

ŽENSKA NA VISOKI GORI

— Kako po vašem mnenju vpliva ženska biologija na alpinistično udejstvovanje pri najtežjih vzponih in v največjih višinah?

»Mislim, da je vse skupaj kar v redu. Naša prednost je ta, da ženske bolje prenašamo višino, kar lahko povem tudi iz lastnih izkušenj: ko smo bili skupaj, so imeli fantje na splošno večje težave kot ženske in jih je tudi kakšna bolezen hitreje in lažje dodelala kot ženske. Res pa je, da ženske nismo tako eksplozivne in močne kot moški. Na Anapurni sem videla prav slabotne ženske, ki so bile občutljive na mraz in ki tudi nesti niso mogle kdovekoliko.«

— Kako ženska psiha, ki je drugačna od moške, vpliva na ekspedicijski način življenja in plezanja?

»Verjetno je to zelo različno: sebe ne morem soditi enako kot marsikatero drugo

plezalko. Sama sem, na primer, vedno še kar vztrajna in hočem vedno izkoristiti prav vse priložnosti, ki se mi ponudijo, da bi prišla na vrh ali da bi splezala določeno smer. Na zadnji odpravi pa sem videla nekaj fantov, ki so prav hitro obupali. Pri ženskah je isto: nekatere so zelo vztrajne, nekatere pa manj odločne. Kar pa zadeva emocije, čustvovanja, moram povedati, da so ženske dosti prej nevoščljive kot moški: če kakšna ve, da smeri ali plezanja ne bo zmogla, te hoče prepričati (če vidi, da ti zmoreš), da tega pač ni mogoče splezati in naj ne plezaš, da ne bi ti splezala, ona pa ne. Mislim, da pri moških tega ni. Morda ni lepo, da to pripovedujem, toda res je. To se mi zdi kar bistvena stvar. Pri organizacijah odprav pa so bile, kolikor vem, ženske vedno zelo pridne; tudi vse ženske, ki smo se našle na odpravi, smo vedno znale angleško, medtem ko pri fantih ni bilo tako — pa tudi manj iznajdljivi so fantje od žensk. Kar pa zadeva plezanje na največjih višinah, mislim, da alpinistka, ki fantom ni zoprna, moško ekipo nekako pomirja in je mešana družba kar prijetna.«

— *Kdaj ste se odločili plezati tudi po najvišjih gorah sveta in kako ste prišli do Nanga Parbata?*

»Odkar sem začela plezati in odkar sem spoznala, da mi to še kar gre od rok in da bi lahko zlezla tudi na visoke hribe. Ko sem bila leta 1979 v Pamirju, sem videla, da mi takšno plezanje še kar ustreza, da nisem imela težav z višino in da sem tam naredila toliko kot marsikateri fant ali pa še več. Takrat sem se odločila za plezanje po najvišjih hribih — in sem začela iskati priložnosti, na primer na odpravah na Čo Oju ali Šišo Pangmo, vendar iz tega ni bilo nič. Tako sem se zdaj odločila za Nanga Parbat.«

POT NA VRH

— *Kdaj ste prvič realno pomislili, da boste prišli na vrh tega osemtisočaka? Opišite nam, prosim, tisti del te slovenske alpinistične odprave!*

»Skoraj vsak, ki se odpravi na takšno pot, je doma prepričan, da bo prišel na vrh, kajti sicer ne bi šel na pot. Nanga Parbat je visoka gora z visoko steno in potrebuješ ves teden približno ugodnega vremena, da bi prišel na vrh. Ko sem videla tiste silne snežne nevihte in nevarna mesta v steni, sem včasih kar obupala. Potem ko je stal tretji višinski tabor (vedno sem bila zraven, ko smo postavili nov tabor), smo sestopili v bazni tabor in se dogovorili, da bomo naslednjič poskusili priti na vrh. Takrat sem prvič začela verjeti, da so možnosti za uresničitev takega načrta popolnoma realne. Med sosednjima taboroma smo hodili po en

dan, med taboroma ena in dva ponoči, ker je podnevi tam neprestano grmelo v dolino in je smer objektivno izredno nevarna. Naslednjič smo prišli v troje še do naslednjega, četrtega višinskega tabora v višini 7500 metrov, kjer so Robija začela močno boleti pljuča, midva pa sva se ustrašila, da bova morala sestopiti z njim, ker ne bo mogel sam. Kljub težavnemu in kar zoprnemu terenu je Robi sam sestopil, Jožeta je tudi nekoliko bolelo grlo in ni se počutil dobro, vendar sva po posvetu na grebenu, kjer se teren prevesi na drugo stran, sklenila nadaljevati pot. Takrat se mi je zdelo, da bova prišla na vrh, ko bova premagala še 700 višinskih metrov. Spustiti sva se morala še 300 metrov navzdol, dvakrat sva morala še bivakirati, ker je bilo po gori vsaj štiri kilometre daleč do vrha, spustila sva se po snežnih vesinah in težkih prečkah po granitnih ploščah in čez greben. Zvečer ob kakšnih devetih sva se ustavila na ploščadi in začela kopati uravnavo za šotor, pri čemer je Jožu padel nahrbtnik kakšnih sto višinskih metrov dol. Sama sem ga šla iskat, Jože pa je med tem kopal — in ob enih

Slovinci na osemtisočakah

Nanga Parbat, po višini deveta najvišja gora na svetu (8125 m), je enajsti osemtisočak, na katerem so stali slovenski alpinisti. To slovensko osvajanje osemtisočakov se je začelo leta 1975, ko so naši prišli na Makalu (8463 m). Leta 1977 so priplezali na Gašerbrum I (8068 m), leta 1979 na Mount Everest (8848 m), leta 1984 na Manaslu (8163 m), leta 1986 na Broad Peak (8047 m) in Gašerbrum II (8035 m), leta 1987 na Daulagiri (8167 m), leta 1988 na Čo Oju (8201 m), leta 1989 na Lotse (8516 m) in na Šišo Pangmo (8046 m), letošnje pomlad pa naposled na Nango Parbat. Načrt slovenskih alpinistov je, da bi na ostale tri osemtisočake, kolikor jih je še na Zemlji, splezali letos in v prihodnjih dveh letih. Morebiti se bodo Kangčendzenge (8586 metrov) lotili še letošnjo zimo, na Anapurno I (8091 m) bo Tomo Česen poskušal sam splezati prihodnjo pomlad, K-2, druga najvišja gora na svetu (8611 metrov), pa bo zadnja, na katero naj bi splezali naši alpinisti.

Sicer pa je doslej stalo na vrhovih osemtisočakov že 31 slovenskih alpinistov. Povedati je treba, da je bilo na te gore organiziranih 14 uspešnih odprav (računajoč tudi odpravo na Jalung Kang, 8505 m, ki ni glavni, ampak zahtodni vrh Kangčendzenge), od tega po dve na Mount Everest in Lotse.

ponoči sva se skobacala v postavljen šotor in začela kuhati. Preostanek noči nama je veter napihal za šotor toliko snega, da nama ga je čisto stisnilo in sva dobesedno pobegnili iz njega. Nekje med seraki sva v dokaj težavnem terenu naslednji dan spet postavila šotorček in hotela še isti dan na vrh, vendar sva po eni uri hoje ugotovila, da nisva nikamor prišla. Zato sva sklenila naslednje jutro oditi zelo zgodaj. Na pot sva šla ob kakšnih sedmih, napravila enourno pot prejšnjega dne v desetih minutah — in prišla ob petih popoldne na vrh.»

KAM PA NAPREJ?

— *Kakšen občutek je bil to za vas?*

»Vesela sem bila predvsem zato, ker se je pot spet obrnila navzdol in ker je bilo delo napol zaključeno (saj je bilo treba priti še dol). Čeprav sem bila prvič čez 8000 metrov visoko, nisem imela nobenih nenavadnih ali vzvišenih občutkov. Plezala sva seveda brez kisikovih mask in sva se proti vrhu kar pogosto ustavljala. Vrh je skalnat, na njem so kamni, po katerih sva se kar malo presedala, kot s stolčka na stolček.«

— *Vas je bilo na tej gori kdaj strah?*

»Ko sva bila na vrhu, me ni bilo, ko pa sva plezala tiste prečke pred vrhom, me je bilo strah, da kdo od naju ne bi padel in si poškodoval nogo.«

— *Ali vas je sicer strah v težkih smereh in stenah?*

»Če je tam nevarno, me je strah.«

— *Kljub temu pa kar plezate — in boste naslednjič spet.*

»Vem, da me bo naslednjič spet strah, vendar se vedno znova odločim, da grem plezat. Toda vedno si v trenutkih strahu dopovedujem, da je bilo kdaj prej čisto enako in da se bo tudi tokrat vse dobro izteklo, če le ne bo huje, kot je bilo zadnjič.«

— *Ali kdaj premišlujete o tem, da se kakšna taka tura ne bi čisto izšla?*

»Vem, da bi se lahko tako končalo, vendar o tem ne premišlujem.«

— *Kateri so vaši veliki načrti za bližnjo prihodnost?*

»Rada bi splezala zadnje probleme Alp, tri znamenite stene, ki jih še ni zmogla nobena naša ženska. Imam tudi še nekaj težjih lednih in kombiniranih smeri v Alpah, ki bi jih rada splezala, po možnosti pozimi. Seveda pa bi rada šla še na kakšen osemtisočak — ta trenutek me kar zelo zanima K-2. Potem bi se nemara lotila še kakšnega osemtisočaka...«

— *Torej še ne nameravate odnehati in nehati?*

»Nikakor, ker mislim, da sem šele sedaj dobila pravi zalet. Zadnji dve leti sem se veliko naučila, ko sem spet pošteno začela plezati. Nikakor še ne mislim nehati.«

REDNO LETNO SREČANJE KOMISIJE UIAA

VAROVANJE NA NEVARNIH STRMINAH

ZVONE KORENČAN

V Fulpesu v Stubaiskih Alpah v Avstriji je bilo od 21. do 23. junija letos redno letno srečanje varnostne komisije UIAA.

Prvi dan srečanja smo na ledeniku preizkušali nosilnost novih lednih klinov. Svoje izdelke so prinesli proizvajalci Stubai, Kamp, Faces iz Velike Britanije in Sovjeti. Zahodni proizvajalci se super lahkim sovjetskimi titanovim klinom poskušajo približati z aluminijevimi zlitinami. Večina klinov je bila cevni (cela in ne polovična cev) z navojem; novost je samo Stubaijev cevni navojni klin, pri katerem lahko uho z uvijanjem po steblu klina spustimo do površine ledu (odpravimo škodljivo ročico), če ne moremo uviti celega klina.

Kline smo prek dinamometra obremenjevali z vitlom snežnega teptalca. Največ je zdržal novi Stubaijev nastavljeni klin (24,00 kN, zlom na sredini stebela), drugi cevni klini (Faces, Kamp in sovjetski) pa od 15 do 21 kN (zlom stebela, pri enem od sovjetskih

skih pa snetje ušesa s stebela). Vsi ti klini zadoščajo varnostnim normam.

Preizkusili smo tudi konične kline, ki jih je treba v led zabiti. Vsi po vrsti so se skrivil in izpadli pri silah med 4 in 6 kN. Najslabše se je obnesel ledni kavelj, ki je izpadel že pri 2 kN.

Nadalje smo preizkusili tudi nov Stubaijev cepin FKW steep ice, ki je bil z oklom zabiti v led in obremenjen na dnu ratišča. Glava se je odlomila pri obremenitvi 6,5 kN, kar je za cepin zelo dobro.

LAVINSKE ŽOLNE

Trenutno proizvajajo v Evropi lavinske žolne Francozi, Švicarji, Avstrijci in Nemci, dovoljeni pa sta frekvenci 457 in 2,790 kHz. Evropski standardi bodo leta 1992 dovoljevali samo frekvenco 457 kHz.

Od lavinskih žoln je zdaj najustreznejši švicarski Barivox, ki deluje na frekvenci 457 kHz, je v enem samem kosu (brez posebne slušalke) in ima največji domet